

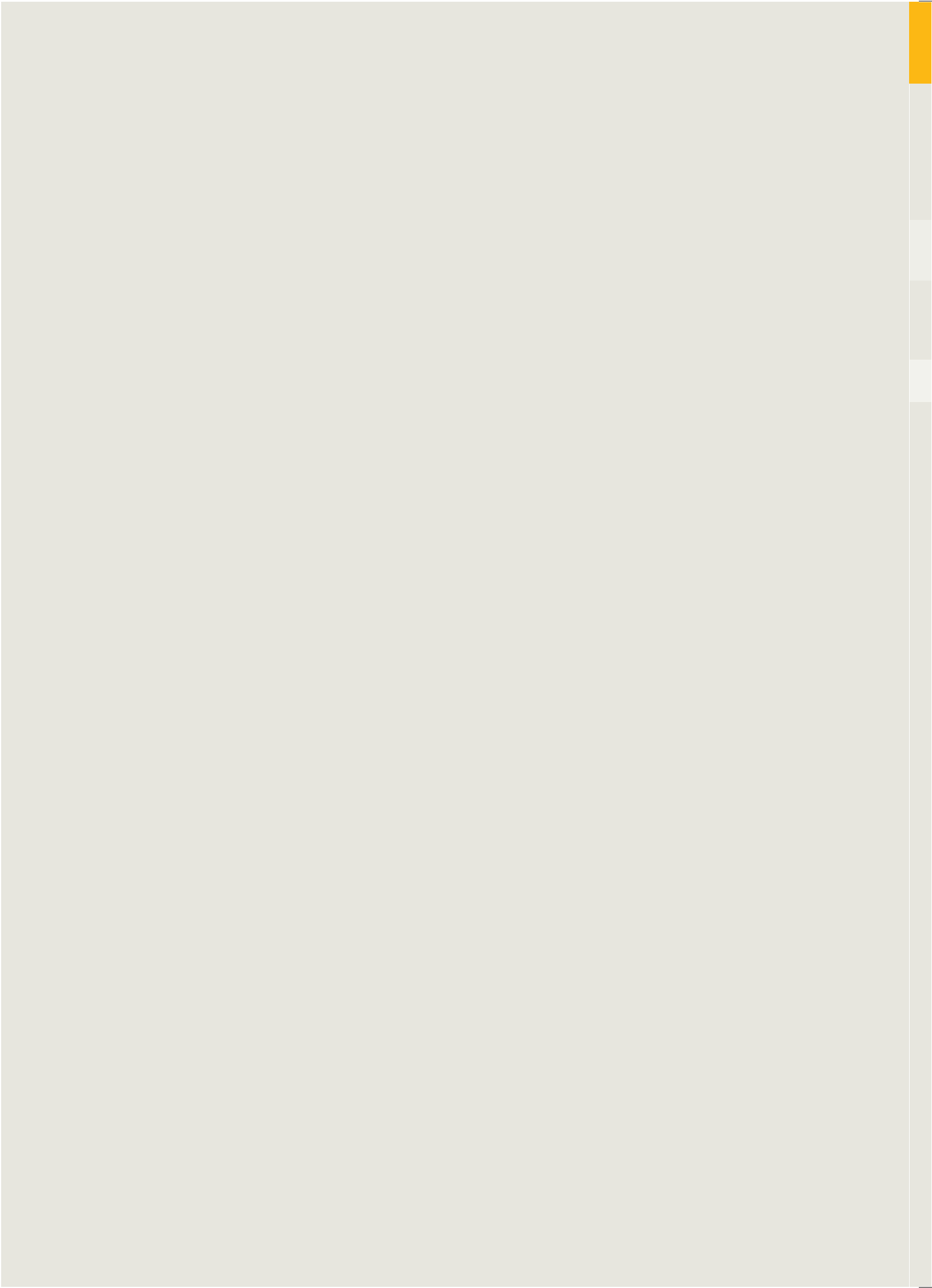
**Ενημερωτικός Οδηγός
για το πρόγραμμα
CLLD LEADER
2014-2020**

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ & ΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ.....	1
ΟΙ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	5
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ & ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ.....	5
Τι ισχύει με την Ιδιωτική Συμμετοχή;.....	5
Ποια είναι τα ποσοστά επιδότησης;.....	6
ΕΠΙΛΕΞΙΜΟΤΗΤΑ ΔΑΠΑΝΩΝ.....	8
Ποιες δαπάνες είναι επιλέξιμες;.....	8
Ποιες δαπάνες είναι μη επιλέξιμες;.....	9
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΠΙΛΕΞΙΜΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΕΠΙΛΕΞΙΜΩΝ	
ΔΑΠΑΝΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΡΑΣΗΣ.....	10
ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΠΛΗΡΩΜΗΣ/ ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΗΣ.....	14

Εισαγωγή

Σύνοψη Προγράμματος

Η κοινοτική πρωτοβουλία LEADER που εφαρμόζεται στην Ελλάδα από την πρώτη προγραμματική περίοδο (1991-1993) έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της υπαίθρου. Κατά τη δεύτερη και την τρίτη προγραμματική περίοδο ενεργοποιήθηκε ακόμη περισσότερο ο τοπικός πληθυσμός και ενισχύθηκε η συνεργασία μεταξύ των τοπικών φορέων, ενώ από την τέταρτη περίοδο (2007-2013), το LEADER εντάχθηκε στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης. Συνεπώς, οι ελληνικές αγροτικές περιοχές έχουν μακρόχρονη εμπειρία στο σχεδιασμό και την υλοποίηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων τοπικής ανάπτυξης, τα οποία εφαρμόστηκαν από Αναπτυξιακές Εταιρείες.

Μέσω του LEADER υποστηρίζεται η τοπική επιχειρηματικότητα, αναπτύσσεται ο τουρισμός της υπαίθρου, ενώ δημιουργούνται αναπτυξιακές βάσεις στις αγροτικές περιοχές. Επίσης, ενθαρρύνονται οι τοπικοί κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες να συνεργαστούν, να παράγουν αγαθά και υπηρεσίες που δημιουργούν προστιθέμενη αξία για την περιοχή τους. Προγράμματα LEADER έχουν υλοποιηθεί στο μεγαλύτερο μέρος των αγροτικών περιοχών της χώρας και τα επιτυχημένα παραδείγματα είναι πολλά.

Σημαντικό εργαλείο για την επιτυχία του LEADER είναι η μεγαλύτερη ευελιξία που παρέχει, σε συνδυασμό με την γνώση των προβλημάτων σε τοπικό επίπεδο και την ενεργοποίηση του τοπικού δυναμικού. Με αυτό τον τρόπο, ειδικά σε περιόδους κρίσης, οι τοπικές κοινότητες μπορούν να κάνουν σταθερά βήματα προς πιο αποτελεσματικές μορφές βιώσιμης και «χωρίς αποκλεισμούς» ανάπτυξης, σύμφωνα με τη στρατηγική «Ευρώπη 2020», να καινοτομήσουν προκειμένου να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα των αγροτικών περιοχών της χώρας και να ενισχύσουν την κοινωνική συνοχή στις αγροτικές περιοχές.

Η Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (CLLD), βασισμένη στην προσέγγιση LEADER, θα υλοποιηθεί στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 μέσω του Μέτρου 19 και παραμένει μια μέθοδος σχεδιασμού και υλοποίησης τοπικών ολοκληρωμένων αναπτυξιακών στρατηγικών, με τη συμμετοχή των εταίρων σε τοπικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνίας των πολιτών, των τοπικών οικονομικών και κοινωνικών φορέων. Το Μέτρο 19 (CLLD/LEADER) θα εφαρμοστεί σε αγροτικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένου του Νομού Θεσσαλονίκης και των Δήμων Νήσων του Νομού Αττικής.

Ο παρόν οδηγός εστιάζει στο Μέτρο 19.2 για παρεμβάσεις ιδιωτικού χαρακτήρα και έχει στόχο να παρουσιάσει με απλό και συνοπτικό τρόπο τις χρηματοδοτικές ευκαιρίες και τα βασικά χαρακτηριστικά των δράσεών του.

Το σύνολο των παρεμβάσεων που εντάσσονται και υλοποιούνται μέσω των τοπικών προγραμμάτων συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων της εγκεκριμένης τοπικής στρατηγικής και είναι σύμφωνες με τα όσα προβλέπονται στο κάθε εγκεκριμένο τοπικό πρόγραμμα.

Φορείς υλοποίησης

Το LEADER θα υλοποιηθεί μέσω των κατά τόπους Αναπτυξιακών εταιρειών.

Οι θεματικές κατευθύνσεις του προγράμματος CLLD LEADER 2014-2020 διαφοροποιούνται ανά Περιφέρεια και ανά Αναπτυξιακή Εταιρεία.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι Αναπτυξιακές Εταιρείες και ο συνολικός προϋπολογισμός δημοσίας δαπάνης που θα διαχειριστούν.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΠΑΝΗΣ (€)
Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	Ροδόπης Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	9.450.000 €
	Καβάλας Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	13.750.000 €
	Δράμας Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	6.500.000 €
	Δημοσυνεταιριστική Έβρος Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	5.050.000 €
	Εταιρεία Έρευνας και Ανάπτυξης Βορείου Έβρου Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	3.950.000 €
Κεντρικής Μακεδονίας	Νομού Θεσσαλονίκης Α.Α.Ε. (Λαγκαδά, Βόλβης)	10.450.000 €
	Νομού Θεσσαλονίκης Α.Α.Ε. (Χαλκηδόνα, Δέλτα Νομού Θεσσαλονίκης)	7.250.000 €
	Χαλκιδικής Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	10.300.000 €
	Πιερική Α.Ε.Ο.Τ.Α	7.650.000 €
	Σερρών Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	7.550.000 €
	Πέλλας Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	7.050.000 €
	Κιλκίς Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	5.050.000 €
	Ημαθίας Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	5.050.000 €
Δυτικής Μακεδονίας	Δυτικής Μακεδονίας Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α	8.350.000 €
	Καστοριάς Α.Ε.Ο.Τ.Α.	4.500.000 €
	Φλώρινας Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	3.950.000 €

Ηπείρου	Ηπείρου Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	8.200.000 €
	Νοτίου Ηπείρου Αμβρακικού Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	7.850.000 €
Θεσσαλίας	Εταιρεία Ανάπτυξης Πηλίου Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	8.950.000 €
	Καρδίτσας Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	6.300.000 €
	Τρικάλων Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	5.050.000 €
	Νομού Λάρισας Α.Ε.Ε. Ο.Τ.Α	8.100.000 €
Ιονίων Νήσων	Ιονίων Νήσων Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	6.950.000 €
	Δίκτυο Συνεργασίας Περιφέρειας Ιονίων Νήσων/Π.Ε. Ζακύνθου και Δήμου Ζακύνθου	3.950.000 €
	Δίκτυο Συνεργασίας Περιφέρειας Ιονίων Νήσων/Π.Ε. Κεφαλονιάς και Ιθάκης και Δήμων Κεφαλονιάς και Ιθάκης	4.900.000 €
Δυτικής Ελλάδας	Αχαΐας Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	10.150.000 €
	Ολυμπίας Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	8.950.000 €
	Αιτωλική Α.Ε.Ο.Τ.Α.	8.850.000 €
	Τριχωνίδα Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	8.200.000 €
Στερεάς Ελλάδας	Ευβοίας Α.Ε.	8.700.000 €
	Φθιώτιδος Α.Ε.Ο.Τ.Α.	6.150.000 €
	Φωκική Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	5.200.000 €
	Ελικώνας Παρνασσός Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	5.050.000 €
	Οργανισμός Ανάπτυξης Στερεάς Ελλάδας Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	3.950.000 €

Στερεάς Ελλάδας	Κοινοπραξία των Εταιρειών “Οργανισμός Ανάπτυξης Στερεάς Ελλάδας & Αναπτυξιακή Ευβοίας ΑΕ	5.700.000 €
Αττικής	Δίκτυο Συνεργασίας Δήμων Περιφερειακής Ενότητας Νήσων Αττικής	7.400.000 €
Πελοποννήσου	Πάρωνα Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	11.700.000 €
	Μεσσηνίας Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	8.550.000 €
	Βόρειου Πελοποννήσου Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	8.100.000 €
Βόρειου Αιγαίου	Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης Λέσβου	10.850.000 €
	Κέντρο Απασχόλησης & Επαγγελματικής Κατάρτισης Νομού Σάμου Α.Ε.	8.100.000 €
	Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης Χίου Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	6.950.000 €
	Λήμνου Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	6.350.000 €
Κρήτης	Ηρακλείου Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	11.050.000 €
	Ηρακλείου Α.Α.Ε. Ο.Τ.Α. (Μεσσαρά)	8.950.000 €
	Οργανισμός Ανάπτυξης Κρήτης Α.Ε.	7.150.000 €
	Λασιθίου Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	6.750.000 €
	Α.Κ.Ο.Μ.Μ. – Ψηλορείτης Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	6.700.000 €
Νότιου Αιγαίου	Δωδεκανήσου Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	10.150.000 €
	Κυκλάδων Α.Α.Ε.Ο.Τ.Α.	8.700.000 €
Σύνολο της Δημόσιας Δαπάνης		€400.000.000

Περιγραφή προγράμματος

Δικαιούχοι

- Επιχειρήσεις, υφιστάμενες και υπό ίδρυση
- ΟΤΑ Α και Β βαθμού και φορείς Δημοσίου Τομέα
- Φυσικά πρόσωπα.
- Ομάδες τοπικής δράσης (ΟΤΔ)

Προϋπολογισμοί Επενδυτικών Σχεδίων & Ποσοστά Ενίσχυσης

Ο συνολικός προϋπολογισμός των ενισχυόμενων παρεμβάσεων μπορεί να ανέλθει μέχρι 600.000 € για πράξεις που αφορούν σε υποδομές ή και εξοπλισμό και τις 100.000€ για άυλες πράξεις.

Ως άυλες πράξεις χαρακτηρίζονται οι πράξεις οι οποίες δεν αφορούν στη δημιουργία υποδομών ή σε αγορά μηχανολογικού ή λοιπού εξοπλισμού.

Η ενίσχυση χορηγείται στο δικαιούχο με τη μορφή επιχορήγησης και το ύψος της υπολογίζεται βάσει των επιλέξιμων δαπανών.

➤ Τι ισχύει με την Ιδιωτική Συμμετοχή;

Για την κάλυψη της ιδιωτικής συμμετοχής ο δικαιούχος μπορεί να χρησιμοποιήσει ίδιους πόρους ή και δάνειο ή και συνδυασμό τους. Το δάνειο που θα χρησιμοποιηθεί είναι δυνατόν να υποστηρίζεται από τα χρηματοδοτικά εργαλεία του ΕΣΠΑ, όπως π.χ. α) παροχή εγγύησης της ΕΤΕΑΝ ΑΕ για λήψη επενδυτικού δανείου ή λήψη εγγυητικής επιστολής, β) την παροχή επιχειρηματικών δανείων με χαμηλό επιτόκιο και ευνοϊκούς όρους.

Η απόδειξη της ιδιωτικής συμμετοχής μπορεί να τεκμηριώνεται, είτε με υπεύθυνη δήλωση του δικαιούχου, είτε με σχετικό τραπεζικό έγγραφο.

Σε περίπτωση που η κάλυψη της Ιδιωτικής Συμμετοχής αποτελεί βαθμολογούμενο κριτήριο, η προσκόμιση Υπεύθυνης Δήλωσης βαθμολογείται με μηδέν (0).

Ειδικά για τις πράξεις που ενισχύονται μέσω του άρθρου 14 του Καν. (ΕΕ) 651/2014 της Επιτροπής η ιδιωτική συμμετοχή του δικαιούχου της ενίσχυσης πρέπει να ανέρχεται σε τουλάχιστον 25% των επιλέξιμων δαπανών, είτε μέσω ιδίων πόρων είτε μέσω εξωτερικής χρηματοδότησης και ειδικότερα μέσω εγκεκριμένου τραπεζικού δανεισμού (η έγκριση του δανείου πρέπει να είναι μετά την υποβολή της αίτησης και προαπαιτείται της έκδοσης της απόφασης ένταξης της πράξης) και με μορφή που δεν ενέχει στοιχεία κρατικής ενίσχυσης. Όταν γίνεται χρήση Υπεύθυνης Δήλωσης περί ιδίων πόρων, θα πρέπει να αναγράφεται ότι σε περίπτωση δανεισμού, που θα ανέρχεται στο ως άνω ποσοστό, το δάνειο θα πρέπει να είναι ελεύθερο από κάθε είδους κρατική ενίσχυση, συμπεριλαμβανομένων τυχόν εγγυήσεων ή επιδοτήσεων επιτοκίου, ή δανείου με ευνοϊκότερους όρους χορήγησης μέσω κάθε είδους χρηματοδοτικών εργαλείων.

*Επισημαίνεται ότι όταν το χρηματοδοτικό εργαλείο εμπεριέχει ενίσχυση, το Ακαθάριστο Ισοδύναμο Επιχορήγησης (ΑΙΕ) αυτής σωρεύει με την επιχορήγηση κατά τον υπολογισμό του ορίου που θέτουν οι Κανονισμοί χορήγησης των ενισχύσεων.

➤ Ποια είναι τα ποσοστά επιδότησης;

Τα ποσοστά στήριξης ανά δράση είναι σύμφωνα με τον ακόλουθο πίνακα:

ΔΡΑΣΗ	ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ	ΕΝΤΑΣΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ
19.2.1 Μεταφορά γνώσεων & ενημέρωσης	Άρθρο 38 Καν. (ΕΕ) 702/2014	100% των επιλέξιμων δαπανών (όσον αφορά στο δασικό τομέα)
	Άρθρο 47 Καν. (ΕΕ) 702/2014	60-70% των επιλέξιμων δαπανών (όσον αφορά στις ΜΜΕ αγροτικών περιοχών)
	Καν. (ΕΕ) 1305/2013	100% των επιλέξιμων δαπανών (όσον αφορά στο γεωργικό τομέα)
	Καν. (ΕΕ) 1407/2013	100% των επιλέξιμων δαπανών (ανεξάρτητα τομέα που αφορά η μεταφορά γνώσης και η ενημέρωση, για πράξεις με προϋπολογισμό έως 20.000€)
19.2.2 Ανάπτυξη/ βελτίωση της επιχειρηματικότητας & ανταγωνιστικότητας περιοχή εφαρμογής σε εξειδικευμένους τομείς, περιοχές ή δικαιούχους.	Καν. (ΕΕ) 1407/2013	Έως 65% των επιλέξιμων δαπανών
19.2.3 Οριζόντια ενίσχυση στην ανάπτυξη/βελτίωση της επιχειρηματικότητας και ανταγωνιστικότητας της περιοχής εφαρμογής	Καν. (ΕΕ) 1305/2013, Παρ. II	40-50-75% των επιλέξιμων δαπανών ανάλογα με την κατηγορία ενισχυόμενης περιφέρειας, για μεταποίηση από γεωργικό σε γεωργικό προϊόν
	Άρθρο 44 Καν. (ΕΕ) 702/2014	20-50% των επιλέξιμων δαπανών, για μεταποίηση από γεωργικό σε μη γεωργικό προϊόν, ανάλογα με την ενισχυόμενη περιφέρεια
	Άρθρο 14 Καν. (ΕΕ) 651/2014	20-55% των επιλέξιμων δαπανών σχετικά με περιφερειακές επενδυτικές ενισχύσεις, ανάλογα με την ενισχυόμενη περιφέρεια
	Άρθρο 22 Καν. (ΕΕ) 651/2014	65% των επιλέξιμων δαπανών σχετικά με ενισχύσεις για νεοσύστατες επιχειρήσεις

19.2.4 Βασικές υπηρεσίες και ανάπλαση χωριών σε αγροτικές περιοχές	Καν. (ΕΕ) 1305/2013	100% των επιλέξιμων δαπανών, εφόσον αφορά σε δράσεις που σχετίζονται με γεωργικά προϊόντα (Παράρτημα Ι ΣΛΕΕ)
	Άρθρο 53 Καν. (ΕΕ) 651/2014	Έως 100% των επιλέξιμων δαπανών
	Άρθρο 55 Καν. (ΕΕ) 651/2014	Έως 100% των επιλέξιμων δαπανών
	Άρθρο 56 Καν. (ΕΕ) 651/ 2014 19.2.5	Έως 100% των επιλέξιμων δαπανών
19.2.5 Παρεμβάσεις για τη βελτίωση υποδομών στον πρωτογενή τομέα.	Άρθρο 17 Καν. (ΕΕ) 1305/2013	100% των επιλέξιμων δαπανών, εφόσον αφορά σε δράσεις που σχετίζονται με γεωργικά προϊόντα (Παράρτημα Ι ΣΛΕΕ)
19.2.6 Ανάπτυξη και βελτίωση βιωσιμότητας δασών	Άρθρο 34 Καν. (ΕΕ) 702/2014	Έως 100% των επιλέξιμων δαπανών
	Άρθρο 37-41 Καν. (ΕΕ) 702/2014	40-50-75% των επιλέξιμων δαπανών, ανάλογα με την ενισχυόμενη περιφέρεια
	Καν. (ΕΕ) 1407/2013	Έως 65% των επιλέξιμων δαπανών
19.2.7 Συνεργασία μεταξύ διαφορετικών παραγόντων	Καν. (ΕΕ) 1407/2013	Έως 65% των επιλέξιμων δαπανών

Επιλεξιμότητα Δαπανών

➤ Ποιες δαπάνες είναι επιλέξιμες;

Οι επιλέξιμες δαπάνες στο πλαίσιο των επενδυτικών προτάσεων για όλες τις κατηγορίες Υποδράσεων, εκτός των “Μεταφορά γνώσεων & ενημέρωσης στο γεωργικό και το δασικό τομέα (19.2.1.1) Μεταφορά γνώσεων & ενημέρωσης σε ΜΜΕ αγροτικών περιοχών (19.2.1.2)” και σύμφωνα με το χρησιμοποιούμενο κάθε φορά καθεστώς κρατικών ενισχύσεων καθώς και τις προϋποθέσεις αυτού είναι:

1. Αγορά, κατασκευή ή βελτίωση ακινήτου.
2. Διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου.
3. Αγορά, μεταφορά και εγκατάσταση εξοπλισμού και εξοπλισμός εργαστηρίων στο βαθμό που εξυπηρετεί τη λειτουργία της μονάδας. Εξοπλισμός παραγωγής ενέργειας ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, εξοικονόμησης ύδατος και επεξεργασίας αποβλήτων εφόσον αντιστοιχούν στην δυναμικότητα ή της ανάγκες της μονάδας και δεν αποτελούν μεμονωμένη δαπάνη αλλά συμπληρωματική δαπάνη σε παραγωγικές επενδύσεις.
4. Αγορά καινούργιων οχημάτων
5. Απόκτηση πιστοποιητικών διασφάλισης ποιότητας, τα οποία είναι αναγνωρισμένα από διεθνή ή εθνικά πρότυπα. Στις δαπάνες αυτές περιλαμβάνονται οι δαπάνες συμβούλου και πιστοποίησης.
6. Δαπάνες εξοπλισμού επιχείρησης π.χ. fax, τηλεφωνικών εγκαταστάσεων, δικτύων ενδοεπικοινωνίας, ηλεκτρονικών υπολογιστών, λογισμικών, περιφερειακών μηχανημάτων και φωτοτυπικών.
7. Δαπάνες συστημάτων ασφαλείας εγκαταστάσεων, συστημάτων πυροσβεστικής προστασίας εγκαταστάσεων.
8. Γενικές δαπάνες συνδεδεμένες με τις εγκαταστάσεις και τον εξοπλισμό της μονάδας, όπως αμοιβές αρχιτεκτόνων, μηχανικών και συμβούλων, αμοιβές για συμβουλές σχετικά με την περιβαλλοντική και οικονομική βιωσιμότητα, συμπεριλαμβανομένων των δαπανών για μελέτες σκοπιμότητας.
9. Δαπάνες όπως απόκτηση ή ανάπτυξη λογισμικού και αποκτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, αδειών, δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, εμπορικών σημάτων, δημιουργία αναγνωρίσιμου σήματος (ετικέτας) του προϊόντος, έρευνα. αγοράς για τη διαμόρφωση της εικόνας του προϊόντος (συσκευασία, σήμανση).
10. Δαπάνες προβολής, όπως ιστοσελίδα, έντυπα, διαφήμιση και συμμετοχή σε εκθέσεις.
11. Δαπάνες σύνδεσης όπως ενδεικτικά ΔΕΗ, ύδρευση, αποχέτευση, τηλεφωνοδότηση κλπ, εντός των ορίων του οικοπέδου.
12. Ασφαλιστήριο συμβόλαιο κατά παντός κινδύνου, κατά τη διάρκεια των εργασιών της επένδυσης (υποχρεωτική ασφάλιση).
13. Αμοιβές προσωπικού, συμπεριλαμβανομένων των επιβαρύνσεων της κοινωνικής ασφάλισης, πληρωτέες από τον δικαιούχο στο προσωπικό του, εφόσον αυτό προσελήφθη, για να εργασθεί αποκλειστικά για την υλοποίηση της επένδυσης και να απολυθεί με την ολοκλήρωσή του, σε περίπτωση αυτεπιστασίας.

Ως έναρξη της περιόδου επιλεξιμότητας των δαπανών θεωρείται η οριστική υποβολή της αιτήσεως από τον δικαιούχο στο Πληροφορικό Σύστημα Κρατικών Ενισχύσεων (ΠΣΚΕ).

➤ Ποιες δαπάνες είναι μη επιλέξιμες;

Μη επιλέξιμες δαπάνες στο πλαίσιο των επενδυτικών προτάσεων για όλες τις κατηγορίες υποδράσεων είναι:

1. Μίσθωση κτιριακών εγκαταστάσεων παλαιών ή καινούργιων, ανεξάρτητα από την πιθανή προηγούμενη χρήση τους.
2. Έργα απλής συντήρησης κτιριακών εγκαταστάσεων, υπό την έννοια των μεμονωμένων επιδιορθώσεων που ανακύπτουν από τη λειτουργία της επιχείρησης και έργα συντήρησης μηχανολογικού εξοπλισμού.
3. Προσωρινά έργα μη αμέσως συνδεδεμένα με την εκτέλεση της πράξης (πχ προσωρινό υπόστεγο για την φύλαξη υλικών, κ.λπ.).
4. Εργασίες πράσινου (δενδροφυτεύσεις, γκαζόν, κ.λπ.) καθώς και έργα διακόσμησης, εκτός εάν προβλέπεται διαφορετικά σε συγκεκριμένες υποδράσεις.
5. Έργα οδοποιίας εκτός των ορίων του οικοπέδου/γηπέδου εγκατάστασης της μονάδας.
6. Πάσης φύσεως έξοδα, εισφορές, φόροι, τέλη, δημοσιονομικές επιβαρύνσεις, αποζημιώσεις, ασφάλιστρα υπέρ τρίτων.
7. Εξοπλισμός αναψυχής (όπως εξοπλισμός αναπαραγωγής ήχου και εικόνας κ.λπ.) εκτός και η επιχείρηση διατηρεί ή δημιουργεί, επισκέψιμο για το κοινό τμήμα.
8. Δαπάνες συμβάσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης, ασφάλιστρα, κεφάλαιο κίνησης και δαπάνες αναλωσίμων υλικών.
9. Μεταχειρισμένα οχήματα και ο μεταχειρισμένος εξοπλισμός.
10. Δαπάνες για απλή αντικατάσταση μηχανολογικού εξοπλισμού, παρόμοιας κατηγορίας, μεγέθους ή δυναμικότητας, ακόμη και όταν γίνεται με εγκατάσταση καινούργιου, εφόσον ο εξοπλισμός που αντικαθίσταται δεν έχει αποσβεστεί.
11. Επενδυτικές δαπάνες των υποβαλλόμενων αιτήσεων στήριξης που χρηματοδοτούνται από άλλο επενδυτικό πρόγραμμα.
12. Παραγωγικές δαπάνες ή δαπάνες εξοπλισμού, με σκοπό τη συμμόρφωση με τα υποχρεωτικά Ενωσιακά πρότυπα.
13. Αιτούμενες δαπάνες, η υλοποίηση των οποίων δεν εγκρίθηκε κατά την έγκριση της αίτησης στήριξης.
14. Υπερβάσεις εγκεκριμένου κόστους εκτός από τις περιπτώσεις που έχουν γίνει αποδεκτές στο πλαίσιο αιτήματος τροποποίησης του δικαιούχου.
15. Δαπάνες αποξήλωσης και καθαίρεσης γενικότερα. Δαπάνες για τον καθαρισμό της αρχικής θέσης σε περιπτώσεις μετεγκατάστασης και κόστος αποξήλωσης και μεταφοράς του παλαιού εξοπλισμού ή μέρος αυτού στη νέα θέση.
16. Αμοιβές προσωπικού για την λειτουργία της επιχείρησης, συμπεριλαμβανομένων των επιβαρύνσεων της κοινωνικής ασφάλισης.
17. Δαπάνες αναλωσίμων υλικών.

Συγκεντρωτικός Πίνακας Επιλέξιμων και μη Επιλέξιμων Δαπανών ανά Κατηγορία Δράσης

Υποδράσεις	Επιλέξιμες Δαπάνες	Μη επιλέξιμες Δαπάνες
19.2.1.1 Μεταφορά γνώσεων τομέα και ενημέρωσης στο γεωργικό και το δασικό τομέα. 19.2.1.2 Μεταφορά γνώσεων και ενημέρωσης σε ΜΜΕ αγροτικών περιοχών	Επιλέξιμες δαπάνες είναι οι παρακάτω: • Δαπάνες διοργάνωσης και εκτέλεσης ενεργειών μεταφοράς γνώσεων, ενημέρωσης και επίδειξης. • Τα οδοιπορικά, οι δαπάνες διαμονής και οι ημερήσιες δαπάνες των συμμετεχόντων, καθώς και οι δαπάνες αντικατάστασης των γεωργών στην εκμετάλλευση.	Οι επιλέξιμες δαπάνες της Υποδράσης αφορούν αποκλειστικά άυλες ενέργειες. Οποιαδήποτε άλλη δαπάνη είναι μη επιλέξιμη.
19.2.2.1 Ενίσχυση επενδύσεων στην μεταποίηση, εμπορία και/ή ανάπτυξη γεωργικών προϊόντων με αποτέλεσμα γεωργικό προϊόν για την εξυπηρέτηση ειδικών στόχων της τοπικής στρατηγικής. 19.2.2.2 Ενίσχυση επενδύσεων στην μεταποίηση, εμπορία και/ή ανάπτυξη γεωργικών προϊόντων με αποτέλεσμα μη γεωργικό προϊόν για την εξυπηρέτηση ειδικών στόχων της τοπικής στρατηγικής. 19.2.3.1 Οριζόντια εφαρμογή μεταποίησης, εμπορίας και/ή ανάπτυξης γεωργικών προϊόντων με αποτέλεσμα γεωργικό προϊόν με σκοπό την εξυπηρέτηση των στόχων της τοπικής στρατηγικής. 19.2.3.2 Οριζόντια εφαρμογή μεταποίησης, εμπορίας και/ή ανάπτυξης γεωργικών προϊόντων με αποτέλεσμα μη γεωργικό προϊόν με σκοπό την εξυπηρέτηση των στόχων της τοπικής στρατηγικής.	Πέραν των ανωτέρω επιλέξιμων δαπανών, επιπλέον επιλέξιμες δαπάνες για τις υποδράσεις είναι: • Δαπάνες που σχετίζονται με την διαμόρφωση χώρων προβολής, δοκιμής των προϊόντων της επιχείρησης καθώς και του αντίστοιχου εξοπλισμού (όπως εξοπλισμός αναπαραγωγής ήχου και εικόνας κ.λπ.) που απαιτείται σε περίπτωση που η επιχείρηση διατηρεί ή δημιουργεί χώρο επισκέψιμο για το κοινό και επιχειρηματίες. • Εργασίες πράσινου δενδροφυτεύσεις, γκαζόν, καθώς και έργα διακόσμησης σε περίπτωση που η επιχείρηση διατηρεί ή δημιουργεί χώρο επισκέψιμο για το κοινό και επιχειρηματίες. • Η αγορά συγκροτήματος ψυχρής έκθλιψης Ελαιολάδου, μέχρι του ποσού των 30.000. Η δαπάνη αυτή αφορά αποκλειστικά ενεργούς ή επαγγελματίες αγρότες, μόνο για την ίδια παραγωγή τους και το τελικό προϊόν θα πρέπει να είναι τυποποιημένο σε συσκευασίες μέχρι πέντε (5) λίτρων.	Επιπλέον των μη επιλέξιμων δαπανών που περιγράφονται ανωτέρω, για τις συγκεκριμένες υποδράσεις είναι και: • Δαπάνες που αφορούν την αύξηση της δυναμικότητας σε τομείς όπου υπάρχει περιορισμός στην παραγωγή από την ΚΟΑ γεωργικών προϊόντων. • Δεν είναι επιλέξιμη η ίδρυση ελαιοτριβείων • Η ίδρυση σφαγείου είναι επιλέξιμη μόνο σε νησιωτικές περιοχές και ετήσια δυναμικότητα μέχρι 400 τόνους κρέατος • Η ίδρυση σφαγείων πουλερικών είναι επιλέξιμη μόνο σε ορεινές ή νησιωτικές περιοχές
19.2.6.2 Επενδύσεις σε δασοκομικές τεχνολογίες και στην επεξεργασία, κινητοποίηση και εμπορία δασικών προϊόντων	Πέραν των ανωτέρω επιλέξιμων δαπανών, επιπλέον επιλέξιμες δαπάνες για τις υποδράσεις είναι: • Ειδικές διαμορφώσεις χώρων π.χ. κορμποπλατείες. • Χώροι αποθήκευσης εφόσον αποτελούν τμήμα της επένδυσης. • Εργαλεία υλοτομίας, αποφλοιώσης, τεμαχισμού, αποκομιδής και μεταφοράς και λοιπά ειδικά εργαλεία προσαρμοσμένα στις ανάγκες της επιχείρησης και της	

Υποδράσεις	Επιλέξιμες Δαπάνες	Μη επιλέξιμες Δαπάνες
	γεωμορφολογίας της περιοχής. • Ζώα σύρσης και φόρτου, για την κινητοποίηση ξύλου από δυσπρόσιτες περιοχές. • Εξοπλισμός για αξιοποίηση υπολειμμάτων ξυλείας. • Δαπάνες πιστοποίησης προέλευσης ξυλείας, συστημάτων δέουσας επιμέλειας, λογισμικού παρακολούθησης δασών και εμπορικών σημάτων. Στην περίπτωση αυτή είναι επιλέξιμος ο κατάλληλος εξοπλισμός ή συστήματα εξοπλισμού όχι όμως τα λειτουργικά κόστη. • Δαπάνες εκπόνησης σχεδίων διαχείρισης δασών ή ισοδύναμων μέσων, διαχειριστικές εκθέσεις, πίνακες υλοτομίας.	
19.2.2.3 Ενίσχυση επενδύσεων στον τομέα του τουρισμού με σκοπό την εξυπηρέτηση ειδικών στόχων της τοπικής στρατηγικής. 19.2.3.3 Οριζόντια εφαρμογή ενίσχυσης επενδύσεων στον τομέα του τουρισμού με σκοπό την εξυπηρέτηση των στόχων της τοπικής στρατηγικής	Πέραν των ανωτέρω επιλέξιμων δαπανών, επιλέγον επιλέξιμες δαπάνες για τις υποδράσεις είναι: • Δαπάνες ειδικού εξοπλισμού όπως η αγορά- κατασκευή παραδοσιακών ξύλινων σκαφών, λοιπών σκαφών για εξυπηρέτηση τουριστικών δραστηριοτήτων, αγορά αλόγων για δραστηριότητες περιήγησης, αγορά οχημάτων μεταφοράς πελατών για τις επιχειρήσεις εναλλακτικού/θεματικού τουρισμού και εφόσον τεκμηριώνεται πλήρως η αναγκαιότητά τους και μέχρι του ποσού των 30.000€ για τα οχήματα αυτά. • Κατασκευή οικίσκου – αποθήκης για τις ανάγκες φύλαξης – εξυπηρέτησης της επένδυσης, μέχρι 40 τ.μ, μόνο για επενδύσεις τουριστικών καταλυμάτων. • Έργα πρασίνου καθώς και έργα διακόσμησης. • Εξοπλισμός αναψυχής πελατών (όπως εξοπλισμός αναπαραγωγής ήχου και εικόνας).	
19.2.2.4 Ενίσχυση επενδύσεων στους τομείς της βιοτεχνίας, χειροτεχνίας, παραγωγής ειδών μετά την 1η μεταποίηση, και του εμπορίου με σκοπό την εξυπηρέτηση ειδικών στόχων της τοπικής στρατηγικής. 19.2.3.4 Οριζόντια εφαρμογή ενίσχυσης επενδύσεων στους τομείς της βιοτεχνίας, χειροτεχνίας, παραγωγής ειδών μετά την 1η μεταποίηση, και του εμπορίου με σκοπό την εξυπηρέτηση των στόχων της τοπικής στρατηγικής.	Πέραν των ανωτέρω επιλέξιμων δαπανών, επιλέγον επιλέξιμες δαπάνες για τις υποδράσεις είναι: Δαπάνες όπως απόκτηση ή ανάπτυξη λογισμικού και αποκτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, αδειών, δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, εμπορικών σημάτων, δημιουργία αναγνωρίσιμου σήματος (ετικέτας) του προϊόντος, έρευνα αγοράς για τη διαμόρφωση της εικόνας του προϊόντος (συσσκευασία, σήμανση).	

Υποδράσεις	Επιλέξιμες Δαπάνες	Μη επιλέξιμες Δαπάνες
19.2.2.5 Ενίσχυση επενδύσεων παροχής υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση του αγροτικού πληθυσμού (παιδικοί σταθμοί, χώροι αθλητισμού, πολιτιστικά κέντρα, κ.λπ.) με σκοπό την εξυπηρέτηση ειδικών στόχων της τοπικής στρατηγικής. 19.2.3.5 Οριζόντια εφαρμογή ενίσχυσης επενδύσεων παροχής υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση του αγροτικού πληθυσμού (παιδικοί σταθμοί, χώροι αθλητισμού, πολιτιστικά κέντρα, κ.λπ.) με σκοπό την εξυπηρέτηση των στόχων της τοπικής στρατηγικής.	Πέραν των ανωτέρω επιλέξιμων δαπανών, επιλέγον επιλέξιμες δαπάνες για τις υποδράσεις είναι: 1. Εργασίες πράσινου (δενδροφυτεύσεις, γκαζόν, κ.λπ.) εφόσον αποτελούν λειτουργικό τμήμα της επιχείρησης. Αγορά οχημάτων ειδικού τύπου που συνδέονται με τον σκοπό της επένδυσης (π.χ ειδικά οχήματα μεταφοράς ΑΜΕΑ σε επενδύσεις συνδεόμενες με την υγεία.)	Επιπλέον των μη επιλέξιμων δαπανών που περιγράφονται ανωτέρω, για τις συγκεκριμένες υποδράσεις είναι και: • Η προμήθεια απλού οχήματος μεταφοράς.
19.2.2.6 Ενίσχυση επενδύσεων οικοτεχνίας και πολυ-λειτουργικών αγροκτημάτων με σκοπό την εξυπηρέτηση ειδικών στόχων της τοπικής στρατηγικής. 19.2.3.6 Οριζόντια εφαρμογή ενίσχυσης επενδύσεων οικοτεχνίας και πολυλειτουργικών αγροκτημάτων	Πέραν των ανωτέρω επιλέξιμων δαπανών, επιλέγον επιλέξιμες δαπάνες για τις υποδράσεις είναι: • Δαπάνες που σχετίζονται με την διαμόρφωση χώρων προβολής, δοκιμής των προϊόντων της επιχείρησης καθώς και του αντίστοιχου εξοπλισμού (όπως εξοπλισμός αναπαραγωγής ήχου και εικόνας κ.λπ.) που απαιτείται σε περίπτωση που η επιχείρηση διατηρεί ή δημιουργεί χώρο επισκέψιμο για το κοινό και επιχειρηματίες. • Εργασίες πράσινου δενδροφυτεύσεις, γκαζόν, καθώς και έργα διακόσμησης σε περίπτωση που η επιχείρηση διατηρεί ή δημιουργεί χώρο επισκέψιμο για το κοινό και επιχειρηματίες. • Η αγορά συγκροτήματος ψυχρής έκθλιψης Ελαιολάδου, μέχρι του ποσού των 30.000. Η δαπάνη αυτή αφορά την ίδια παραγωγής και το τελικό προϊόν θα πρέπει να είναι τυποποιημένο σε συσκευασία μέχρι πέντε (5) λίτρα. • Δαπάνες ειδικού εξοπλισμού για εξυπηρέτηση τουριστικών δραστηριοτήτων, αγορά αλόγων για δραστηριότητες περιήγησης, αγορά οχημάτων μεταφοράς πελατών για τις επιχειρήσεις εναλλακτικού/θεματικού τουρισμού και εφόσον τεκμηριώνεται πλήρως η αναγκαιότητά τους και μέχρι του ποσού των 30.000€ για τα οχήματα αυτά. • Κατασκευή οικίσκου – αποθήκης για τις ανάγκες φύλαξης – εξυπηρέτησης της επένδυσης, μέχρι 40 τ.μ, μόνο για επενδύσεις τουριστικών καταλυμάτων. • Έργα πρασίνου καθώς και έργα διακόσμησης. • Εξοπλισμός αναψυχής πελατών (όπως εξοπλισμός αναπαραγωγής ήχου και εικόνας)	Επιπλέον των μη επιλέξιμων δαπανών που περιγράφονται ανωτέρω, για τις συγκεκριμένες υποδράσεις είναι και: • Δεν ενισχύονται δαπάνες που αφορούν επενδύσεις στον πρωτογενή τομέα. Στην περίπτωση των πολυλειτουργικών αγροκτημάτων, κατά την τελευταία αίτηση πληρωμής οι δικαιούχοι οφείλουν να έχουν αιτηθεί την χορήγηση του κατάλληλου σήματος που προβλέπεται στην ΚΥΑ 543/34450 (ΦΕΚ/1145/Β/2017), εφόσον ο φορέας που το εκδίδει έχει την δυνατότητα να το πράξει. Στην περίπτωση της οικοτεχνίας, κατά την τελευταία αίτηση πληρωμής, οι δικαιούχοι οφείλουν να πληρούν τις προϋποθέσεις των Άρθρων 6 και 7 της ΥΑ 4912/120862/30-10-2015(ΦΕΚ /Β/2468/2015), περί εγγραφής στο Μητρώο Οικοτεχνίας-Οικοτεχνών.

Υποδράσεις	Επιλέξιμες Δαπάνες	Μη επιλέξιμες Δαπάνες
19.2.7.1 Πιλοτικά έργα (εκτός γεωργικού τομέα) 19.2.7.2 Ανάπτυξη νέων προϊόντων, πρακτικών, διεργασιών και τεχνολογιών στον τομέα των τροφίμων και της δασοπονίας. 19.2.7.3 Συνεργασία μεταξύ μικρών επιχειρήσεων για διοργάνωση κοινών μεθόδων εργασίας και τη κοινή χρήση εγκαταστάσεων και πόρων καθώς και για την ανάπτυξη και/ή την εμπορία τουριστικών υπηρεσιών, που συνδέονται με τον αγροτουρισμό. 19.2.7.4 Κοινή δράση που αναλαμβάνεται με σκοπό το μετριασμό της αλλαγής κλίματος ή την προσαρμογή σε αυτή 19.2.7.5 Διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων σε δραστηριότητες που αφορούν την εκπαίδευση σχετικά με το περιβάλλον και τη διατροφή. 19.2.7.6 Διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων σε δραστηριότητες που αφορούν την υγειονομική περίθαλψη, την κοινωνική ένταξη και τη γεωργία που στηρίζεται από τις τοπικές κοινότητες. 19.2.7.7 Οριζόντια και κάθετη συνεργασία μεταξύ φορέων της αλυσίδας εφοδιασμού για τη δημιουργία, την ανάπτυξη και την προώθηση βραχέων αλυσίδων και τοπικών αγορών. 19.2.7.8 Κοινές προσεγγίσεις σε ότι αφορά τα περιβαλλοντικά έργα και τις τρέχουσες περιβαλλοντικές πρακτικές, συμπεριλαμβανομένης της αποτελεσματικής διαχείρισης των υδάτων, της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της διατήρησης των γεωργικών τοπίων	Πέραν των ανωτέρω επιλέξιμων δαπανών, επιλέγον επιλέξιμες δαπάνες για τις υποδράσεις είναι: • Δαπάνες για μελέτες – επιχειρηματικά σχέδια. Αφορά δαπάνες, όπως οι μελέτες σκοπιμότητας, έρευνα αγοράς, εκπόνηση των επιχειρηματικών σχεδίων των δικαιούχων. • Δαπάνες για την εξεύρεση των εταίρων προκειμένου να καθορίσουν το επιχειρηματικό τους σχέδιο. • Λειτουργικές δαπάνες που προκύπτουν από την οργάνωση της μορφής συνεργασίας, το συντονισμό της και την προετοιμασία του επιχειρηματικού σχεδίου (αμοιβές ήδη απασχολούμενου και νέου προσωπικού, αναλώσιμα υλικά, έξοδα μετακίνησης). • Το κόστος χρήσης μηχανημάτων, εδαφών και λοιπών παγίων που διαθέτουν είτε οι παραγωγοί είτε τα ερευνητικά κέντρα για την ανάπτυξη – πιλοτική δοκιμή των αποτελεσμάτων της πράξης. • Ανθρωπομήρες προσωπικού (δύνανται να συμπεριλαμβάνει εργασία ερευνητή για την προσαρμογή ή τη δοκιμή της εφαρμογής), αλλά και των παραγωγών και άλλων φορέων που σχετίζονται με την πιλοτική λειτουργία και τις λοιπές δραστηριότητες που αφορούν στην υλοποίηση του έργου/επιχειρηματικού σχεδίου. • Δαπάνες προώθησης των αποτελεσμάτων του επιχειρηματικού σχεδίου (όπως δημιουργία ιστοσελίδας, φυλλαδίων, διοργάνωση ημερίδων, έξοδα μετακίνησης, κόστος μεταφράσεων). • Απόκτηση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. • Δημιουργία κοινών εργαστηρίων ποιοτικού ελέγχου των προϊόντων ή των πρώτων υλών, εξοπλισμός εξασφάλισης ποιότητας (π.χ. παγολεκάνες), συστήματα διανομής, επαγγελματικά αυτοκίνητα μεταφοράς α' ύλης κ.λπ. • Δαπάνες σύστασης και οργάνωσης φορέα (μελέτη σκοπιμότητας, νομικά και λοιπά έξοδα, λογότυπο, αγορά επίπλων και εξοπλισμού γραφείου, εξοπλισμός για εκθέσεις κλπ).	

Αιτήματα Πληρωμής/Προκαταβολής

Οι πληρωμές των έργων γίνονται τμηματικά, με βάση τις πιστοποιήσεις των εργασιών που έχουν εκτελεσθεί.

Η υποβολή των αιτήσεων πληρωμής/προκαταβολής πραγματοποιείται από τον δικαιούχο, μέσω του Πληροφοριακού Συστήματος Κρατικών Ενισχύσεων (ΠΣΚΕ), στην ΟΤΔ. Ο δικαιούχος έχει δικαίωμα να υποβάλλει μέχρι πέντε (5) αιτήματα πληρωμής. Στο εν λόγω πλήθος αιτημάτων πληρωμής δεν συμπεριλαμβάνεται η προκαταβολή. Ο δικαιούχος οφείλει να υποβάλλει τουλάχιστον ένα αίτημα πληρωμής, εντός ενός έτους από την ημερομηνία της απόφασης ένταξης της πράξης, ύψους τουλάχιστον 10%, της Δημόσιας Δαπάνης της πράξης.

Οι δικαιούχοι μετά την ένταξη της πράξης τους, έχουν δικαίωμα να λάβουν μέσω εγγυητικής επιστολής ή ισοδύναμης εγγύησης, προκαταβολή επιχορήγησης έως το 50% της συνολικής δημόσιας δαπάνης.

Η εγγύηση συστήνεται προς τον ΟΠΕΚΕΠΕ και είναι αορίστου χρόνου. Στο αίτημα πληρωμής, που έπεται της προκαταβολής, θα πρέπει να γίνει ολική απόσβεση της προκαταβολής.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

